

Kortárs álmok

Art Capital 4.0

CSERHALMI LUCA

Ferenczy Múzeumi Centrum és különböző helyszínek, Szentendre, 2019. V. 25. – IX. 15.

Szentendrén ismét kezdetét vette a hazai kortárs képzőművészeti világ egyik legkompaktabb fesztiválja. Eleve merész vállalkozás volt belevágni egy olyan, nagy tömegeket vonzó, kortárs képzőművészeti kiállítássorozat megrendezésébe, amely mind a szakma, mind a nagyközönség igényeit kielégíti. Gulyás Gábor, a fesztivál főszervezője azzal is némi kockázati tényezőt vállalt magára, hogy a kiállítást a főváros határain kívülre (habár vonzáskörzetén belül), Szentendrére álmodta meg: a Ferenczy Múzeumi Centrum kiállítótereire és Szentendre jellegzetes utcáira. A szétszóró elrendezés kimondottan üdvös hatású, mivel így nem egy monoton múzeum vagy csarnoképület labirintusába vagyunk zárva, amelytől a figyelem észrevétlenül tompul egy idő után. Az Art Capital esetében kisebb és nagyobb tereken elhelyezkedő tárlatok váltakoznak, amelyeket a sokak által szeretett szentendrei utcákon való bolyongással lehet tetszés szerint egybefűzni. Van tér és idő arra, hogy megemésszük a látottakat, és átváltsunk a következő kiállításra, így nem lesz az a frusztráló érzésünk, hogy a vizuális sokkhatás után már nemcsak a fonalat, hanem saját gondolatainkat is elveszítjük.

Szokás szerint a kiállításokat összekötő sétatutak vonalán és Szentendre turisták által is kedveltebb szakaszain találkozhatunk az Art Capital objektumaival – ez idén telefonfülkékben elhelyezett videófelvevételekkel is kiegészül, ahol az irodalomtörténet álmjeleneteit hallhatjuk. Megszokottnak mondhatók a HÉV-végállomás utáni füves területen időszakosan elhelyezett köztéri alkotások, amelyek idén Hugyecsek Balázs és Gwizdala Dáriusz munkái. Gwizdala egy retró újságárusbódét kelt életre mindennap, ahol maga a művész árulja egyedi újságait. A régi bódé ugyan nem olyan figyelemfelkeltő első pillantásra, hiszen ez a forma még a fiatalabb korosztályok vizuális világába is beépült, de így még izgalmasabb műalkotásként felismerni. Hugyecsek Balázs *Fa-fűrész* című köztéri alkotása szurrealizmusával rögtön sokkolja a HÉV-vel érkezőket. Az irreálisra felnagyított fűrész nem a fát szeli ketté, hanem a fa törzse lyukasztja át az ironikus módon fából készült fűrész. Ilyen típusú irracionális mű Babos Zsili *Egy madár álma* című több méter magas tyúklábon álló mesebeli madárháza is. A (teljesség igénye nélkül) megemlített köztéri alkotások kimozdítják az embert a mindennapok monotonitásából – ami a művészet egyik alapvető jellemvonása –, s így a hétköznapi környezetbe illesztve még mehökkentőbbek.

Az Art Capital idei tematikája a *Régi és új álmok*. Az álom és a művészet kapcsolata ma már evidencia, az Art Capital tizenkilenc tárlata pont ezért képes elég tág értelmezési keretet adni hozzá. A régi és új jelző izgalmas pluszkontextust szolgáltat, ami egyaránt teret enged a nosztalgianak és a jövőbe tekintésnek.

Nagy Kriszta x-T kiállítása a MűvészetMalomban Csipkerózsika meséjét idézi meg, melyben a feminista törekvéseiről ismert művész a férfiak és a nők közé ékelődő legyőzhetetlen akadályokról mesél. Mindezt egy olyan térben, ahol számtalan műanyag rózsza borítja be a falakat. Néhol hercegek csontváza bukkannak elő, Kriszta énekel egy nagy kivetítőn, és a reménytelenségében magára maradt hercegnő baldachinos ágyon fekvő csontváza is megtekinthető. Nagy Kriszta Csipkerózsikája az elmagányosodás egyfajta, a boldog befejezéstől mentesen is romantikus leképezése, ahol az alvás és az álmodozás valóságpótlékként tűnik fel.

Szintén a lehetséges jövő képzetével játszik a MűvészetMalomban Dmitrij Kavarga tárlata, amely az antropocén világ torzságával szembesíti a látogatókat. A mérgek által elfolyósított világmasszában kallódó ember- és állattömegek, a pulzáló, organizmusként önálló életre kelő anyag mint a társadalom

foto: Berény Zsuzsa

CSURKA ESZTER: *Alpha*, 2019, bronz, alumínium, fény, helyspecifikus installáció

olvasztótégelye vagy végterméke szerepel. Műanyag játékgúrákkal, kilapított döglött békákkal, organikus és természetellenes, valamint színükkel és hatásukkal rendellenes burjánzást sugalló anyagokkal népesíti be átértelmezett domborműveit. A formák kitüremkedése a síkból e reliefeknél kellemetlen és tolokodó hatást vált ki, főként mikor a mérgező anyagokra utaló rikító sárga folyadékok a kereten túlsordulva ömlenek lefelé. Erre rímelnék nagy méretű kinetikus szobrai is, ahol a lélegeztetőgépet idéző lassú, erőltetett lökötés egyszerre utalhat az elgépiesedésre, az esztelen ön- és környezetkárosító mechanizmusokra és a vitalitását vesztett, kizsigerelt természetre mind a bolygó, mind az ember belső világára vonatkoztatva. Az *Anyag és test. Mérgező antropocentrizmus* című tárlat azt sugallja, hogy a jövőben egy rémálomszerű világ válik valósággá.

A jövőbe tekintés éppúgy lehet nyomasztó, mint a múlt megjelenése. A kísérteties tapasztalás nem csak a rémálmodokon keresztül kapcsolódhat az álmok világához, amelyet a cseh származású, de Magyarországon alkotó Lukáš Musil tárlata is bemutat. Az első és a harmadik terem félarcú vagy teljesen ködszerű figurái az álmokban

fotó: Berényi Zsuzsa

HALÁSZ PÉTER TAMÁS: *Icon no stasis* (részlet), 2019, installáció, fa, balták, polisztirol, akrilfesték, hálózati eszközök, webkamerák, 107×93×71 cm, 51×51×63 cm, 65×55×53 cm, 65×65×53 cm

felbukkanó alakok meghatározatlanságát idézik fel, illetve az álmok és a jelenések közötti szoros észlelésbeli rokonságot. Érdekes különbség azonban, hogy míg az éber hallucinációk – mint a kísértetlátás is – megdöbbentik az embert, az álmokban a legirracionalisabb történések is logikusnak tűnhetnek. Musil festményein a groteszk és a letisztult, illékony formák egyaránt megjelennek. Kiállításának első termében az arcok absztrakta áthajló torzulása, ijesztő elmosódottsága egyszerre

DMITRIJ KAVARGA: *Toxikusság 4., Mérgező antropocentrizmus*-sorozat, 2018, polimerek, 3D-nyomtatás, 90×130×25 cm

fotó: Berényi Zsuzsa

teszi azokat szánni valóan esetlenné és a kontúrnélküliség miatt megragadhatatlanná, így mozdítja ki a látogatót az otthonosságából. Ez az idegenségérzet sokszor az álmoknak is sajátja. Ezek a szellemportrék kontrasztban állnak a következő terem arc nélküli szobraival, amelyeket Musil hétköznapi tárgyak felhasználásával tett még szürreálisabbá.

A Musil tárlatának harmadik termében található nagy méretű és komor, fátyszerű szellemalakokat ábrázoló munkák formai megoldása érdekes párhuzamot alkot Csurka Eszter szobrainak plasztikai megoldásával, melyek a termek kristálybarlangszerű, fóliás bevonatával együtt a szürreális tájképek világát idézik meg. Ezek a szubjektív kapcsolódási lehetőségek teszik igazán elevenné az Art

Capital tematikus kiállításait: szabad asszociációval fűzni össze műveket, párbeszédbe állítani azokat, ahogy az álmokban is hajlamosak vagyunk egymástól idegen dolgok összekapcsolására, megfeleltetésére.

Érdekes, hogy az álomvilág kapcsán mennyi ijesztőnek tűnő műalkotás és koncepció gyűlt össze. Ebből a szempontból Dmitrij Kavarga és Lukáš Musil tárlata mellett is kiemelkedik Boros Viola *Az öröklét álma* című kiállítása. A Városi Vendégház alacsony, sötét, folyószerű pincerendszerében berendezett, neonosan világító tárgyhalmoz egyszerű juttatja eszünkbe a barlanghasonlat megvilágosodási élményét és a rémálmok úttalan útjait. Inkább az életről mint álomról és illuminációról van szó.

Az álomvilág az értelem szintjén történő lereagálásának másik formája az álomfejtés hagyománya. Az álmok szürrealitása ellenére is vágyunk arra, hogy üzeneteket, jelentéseket olvassunk ki belőlük, akárcsak a műalkotásokból. Forgács Péter két videóinstallációja erre a pszichoanalitikus kényszerre reflektál, egyúttal a páciens és az orvosa közötti párbeszéd lehetetlenségére is utalva. A videók felerősíthetik azt a benyomást, hogy mennyire abszurd egy másik ember

álomvilágához kommentárt és értelmezést fűzni. Erre ébreszt rá a Forgács által teremtett szituáció azzal, hogy egy hangulatos szobabelsőt berendezve kínálja fel a pszichoanalitikus foteljét a látogató számára, aki az előtte elterülő ágyon lévő régi tévéből hallgathatja az idegenekből rázúduló álomáradatokat.

Szintén a pszichoanalitikus hagyományra reflektálnak Halász Péter Tamás installációi. A tudattalan felszínre törésének motívumai, az apa és az erőszak kapcsolata jelenítődnek meg a balták és a preparált, agancsos szarvasfej, valamint a látogató közeledésére brutális erősséggel világító fény révén, amely a viszonylagos minimalizmusával is megközelíthetetlenséget sugall. A személyiség szürreális megtapasztalását nyújtja az a tükörintalláció

LUKÁS MUSIL: *Szellemek*, 2019, spray, akril, vászon, változó méretek

is, amelynél több oldalról, végtelenítve tekinthetsz magadra. Bár ez a fajta tükrös megoldás elcsépelet is lehetne, ebben a kontextusban kimondottan élményszerűen erősíti fel az Art Capital koncepcióját.

Az idei Art Capital kiállításai élvezetesekek és látványosak, amiben kiemelkedő szerepet játszanak a fények, az interaktivitás és az installációk is. Az álom könnyen kapcsolódik minden szürreális témához, legyen az elvont vagy valóságos. Vannak olyan kiállítások, amelyek látszólag kevésbé kapcsolódnak ide, mint a *Paradise City*, ahol a városok és panellakások világát idézik meg a felkért művészek, ugyanakkor az álmodozás motívuma ezen a tárlaton is felmerül. A kiállítások egymagukban talán nem is feltétlenül juttatnák eszünkbe az álmok különböző vonatkozásait, de összeolvasva őket egy sok mezőből álló fogalom szubjektív megfejtéseihez juthatunk.

BOROS VIOLA: *Az öröklét álma*, 2019, helyspecifikus installáció